

Úvod do biblické poezie

Mgr. Jiří Hedánek, Th.D., Ph.D.

Asi třetina Starého zákona má poetickou strukturu.

To není náhoda.

Poezie má několik důležitých vlastností.

Upozorním tu na dvě.

První platila ve starověku, dnes už neplatí.

Poezie se vnímala jako nesamozřejmý text (to platí stále),

který je více propracovaný,

více promyšlený než próza (i to víceméně platí) –

a proto takový text míval vysoký kredit.

To dnes žel neplatí.

Dokonce máme sklon brát poezii jako takové básničky,

výmysly, které nemají téměř žádný vztah k realitě.

Nikdo se netáže, zdali poezie mluví pravdu.

Nejde o pravdu, ale o nějaké pocity.

Ve starověku to neplatilo.

Poezie byla tak vážená, jako dnes dejme tomu text,

který má bibliografii, poznámky pod čarou, grafy, tabulky.

Nebo fotodokumentaci. Text propracovaný, pečlivý, pravdivý.

I důležitá vědecká díla ve starověku se sdělovala poetickou formou.

Ne proto, že to byly subjektivní výmysly,

ale naopak proto, že to byly pečlivé, promyšlené věrohodné formulace,

napsané tak, aby se navíc daly dobře pamatovat.

No, a tím jsme u té druhé vlastnosti.

Ta naštěstí platí stále. I v naší kultuře.

Poezie působí účinně na naše podvědomí

a dokáže v něm dlouho setrvávat.

I dnes se píše básně, které zní,

a i potom, co odezní, ještě nám doznívají v uších.

A i potom, co odezní v uších,

občas se vynoří a zazní nám mezi ušima znovu.

Jen ten obsah bývá někdy slabší.

Pan básník je našťvaný. Ani vlastně neví, na co.

Prostě je jenom našťvaný.

Nebo někoho miluje.

Nebo už někoho nemiluje.

Nebo je mu prostě dobře.

Nebo mu z něčeho dobře není.

Nebo hloubá o světě.

A když to hloubání nebo milování zazní v tónech,
jeho ozvěna v našich srdcích bývá mnohem silnější.

Písňové texty bývají asi hlavní nebo nejčastější způsob,
jak se dnes lidé setkávají s poezií.
Ale jsou i jiné možné cesty.

Jsou lidé, kteří pořád čtou básně jako básně.
Slova působí sama o sobě.
Mnohdy i ta slova sama mají estetickou hodnotu i vizuální.
Slova tvoří obrazy v mysli,
ale mohou tvořit obrazy i mimo mysl, v ploše.
Ani nepotřebují poetické prostředky.
Slova mají sílu sama o sobě.
Sílu působit, sílu zůstat.

To je přesně, co chce i Bible.
„Nechť ve vás přebývá slovo Kristovo v celém svém bohatství:
se vši moudrostí se navzájem učte a napomínejte
a s vděčností v srdci oslavujte Boha
žalmy, chválami a zpěvem, jak vám dává Duch.“
(Ko 3,16)
ένοικεῖν = bydlet uvnitř, žít v nitru –
To, co – podle jiných písem – typicky dělá
Duch svatý, Bůh sám, ano i víra v něho.
Boží slovo máme zpívat – i sami pro sebe.
Božím slovem se máme povzbuzovat – čili musí být v nás.

Jako teologové máme sklon vnímat hlavně to,
že Božím slovem máme vyučovat.
Ale jak vidíte, má toho být mnohem víc.

Vyučování je jen jeden ze způsobů života Bible.
Písně a poezie a vůbec umělecké ztvárnění,
to jsou další způsoby, jak Bible žije v nás a mezi námi a působí.

Kdysi to bývali hlavně proroci,
kdo se vyjadřovali uměleckou formou.
I dnes máme proroky.
A máme i takové, kteří dávají Božímu slovu druhý život
v podání, jaké tomu slovu dává nové možnosti.
Básníci, kteří nepíší banality.
Malíři, kteří nemalují jen to, co ladí či neladí oku.
Písně, které možná nejsou k táboráku, ale budují.
Díla, která nechtějí ani těšit, ani děsit.
Díla, která hovoří o Bohu a o tom, jak Bůh vidí nás.

Ostatně,
nejsou umělci,

hudební, výtvarní, divadelní, slovesní,
nejsou také oni, aspoň někdy, našimi dnešními proroky?

Uvažujme o tom.

Uvažujme o tom společně s našimi řečníky:

Danielem Rausem o poezii,

Tomášem Najbrtem o písni,

Alexandrem Flekem o slovesné adaptaci

a Ralfem Moštem o výtvarně-slovesné formě.

Uvažuje o tom spolu

a nebojme se – jako oni – být přítom kreativní.

Kreativita je dar od Stvořitele.

Nebojme se jejich – nebo našeho – slova od Hospodina,

které k nám takto může přijít. A možná už přichází.